

Raziskava favne sov na kraški planoti Dobrovlje v predgorju Kamniško-Savinjskih Alp

Besedilo: Bine Bedjanič in Ana Mia Bedjanič Foto: Matjaž Bedjanič

Sove (red Strigiformes) so v svetu ptic nekaj posebnega – pogosto nastopajo v ljudskem izročilu, pravljicah in mitologiji, njihova pretežno nočna aktivnost in značilno oglašanje pa burita domišljijo. Tudi izjemne prilagoditve na plenilski način življenja ter njihova svojstvena biologija navdušujejo naravoslovce in nenazadnje, sove so preprosto zelo zanimive in lepe. Obilo razlogov torej, da sva se v okviru raziskav biodiverzitete okolice Braslovč, seveda tudi tokrat v družbi očeta, zgodaj pomladi 2024 odločila podrobneje raziskati favno gozdnih sov na bližnji planoti Dobrovlje.

Dobrovlje so močno zakrasela, gozdnata planota na zahodnem obrobju Savinjske doline. Ko zapustimo trojanske predore v smeri proti Celju, se pred nami strmo dviga jugozahodni del planote, znan pod imenom Krašica, ki se nad Vranskim s Šentjoškim in Tolstim vrhom, Belico in Kokarco vzpne do skoraj 1.100 metrov. Preko Črete se planota med Grmado in Završkim vrhom pahljačasto nadaljuje nekoliko nižje preko raztresenega naselja Dobrovlje proti severovzhodu, kjer se njena pobočja strmo spustijo proti Mozirju, Letušu in Podvrhu.

Glede proučevanja sov Dobrovlje niso nepopisan list. Zlasti v zahodnem gozdnatem delu planote, na Krašici, so njihovo razširjenost in številčnost, s poudarkom na kozači (*Strix uralensis*), pred četrto stoletja podrobno raziskovali Jože Svetličič, Tone Kladnik in Milan Vogrin. Tod so zabeležili še lesno sovo (*Strix aluco*), koco-nogega čuka (*Aegolius funereus*) in malega skovika (*Glaucidium passerinum*), literaturni vir izpred treh desetletij pa omenja še opazovanja čuka (*Athene noctua*).

Z obilo pričakovanj smo tako preko zime začrtali svojo ornitološko raziskavo, ki je zaobjela celotne Dobrovlje, metodološko pa je temeljila na točkovnem popisu ciljnih vrst – kozače, lesne sove, koco-nogega čuka in malega skovika – s poslušanjem spontanega oglašanja in predvajanjem posnetka samčevega teritorialnega petja

Mali skovik (*Glaucidium passerinum*).
(risba: Ana Mia Bedjanič)

Pomlad v gozdu na kraški planoti Dobrovlje
(22. 3. 2024).

oz. oglašanja. Gre za standardno metodo, ki jo pri popisih uporabljajo tudi v ornitološki skupini dr. Ala Vrezca na Nacionalnem inštitutu za biologijo. Naš protokol raziskave na posamezni popisni točki je obsegal najprej 2 minuti poslušanja za registracijo morebitnega spontanega oglašanja sov, nato je sledilo 10 minut predvajanja posnetka teritorialnega petja samca

izbrane vrste, obisk na posamezni točki pa smo zaključili še z 2-minutnim poslušanjem morebitnih zapoznelih odzivov.

Na raziskovanem območju smo glede na gozdnatost, topografijo in dostopnost določili skupno 17 popisnih točk in na vsaki od njih beležili prisotnost posameznih vrst oz. njihovih teritorijev. S točkami smo kolikor mogoče enakomerno pokrili približno 25 km² veliko območje. Locirane so bile na gozdnih cestah, njihova nadmorska višina je bila med 530 in 1.000 metri, druga od druge pa so bile povprečno oddaljene 1.100 metrov. Na vsaki popisni točki smo v enem dnevu predvajali posnetek le ene vrste in to samo enkrat. Če se je sova odzvala že pred koncem posnetka, smo predvajanje ustavili. Ko je bila vrsta na točki potrjena, popisa zanj nismo več ponavljali. V nasprotnem primeru, torej, ko se ciljna vrsta ni odzvala, pa smo na posamezni točki vsako vrsto skušali popisati do trikrat, z izjemo lesne sove, katere prisotnost smo preverjali po dvakrat na vsaki točki. Malega skovika smo popisovali podnevi, preostale tri vrste pa ponoči, praviloma v dneh brez vetra in padavin. Skupno smo med 18. 2. in 6. 4. 2024 izvedli 15 terenskih dni in noči.

In kakšni so bili rezultati? Najpogostejšo sovo v Evropi in tudi v Sloveniji – lesno sovo – smo zabeležili na kar 14 od 17 popisnih točk, s povprečno nadmorsko višino 730 metrov. Gre za zelo prilagodljivo vrsto, kar nakazujejo tudi naši rezultati, saj smo jo zabeležili v različnih gozdnih sestojih, tako na nižje ležečih točkah kot tudi na ovršju planote. Razlog za odsotnost lesne sove na treh točkah na Krašici bi lahko bila večja gostota kozač na tem delu Dobrovelj. Kozača je namreč mnogo večja in zelo teritorialna, pogodu pa so ji starejši in višje ležeči gozdovi, kot so denimo na planoti Krašici, kjer smo v našem popisu zabeležili največjo gostoto. Skupno smo kozačo zabeležili na 10 popisnih točkah s povprečno nadmorsko višino 840 metrov. Njena številčnost na Dobrovljah je presegla naša pričakovanja. Prijetno nas je presenetilo tudi njeno pojavljanje na osrednjem in severnem delu

Pod Tolstim vrhom na Dobrovljah (levo) je sredi gospodarskih gozdov ohranjen manjši sestoj pretežno bukovega gozda, ki je prepuščen naravnemu razvoju ter ima status naravne vrednote in varovalnega gozda. Sicer je na Dobrovljah, ki so razglašene kot ekološko pomembno območje, gozdno gospodarjenje dokaj intenzivno, za biodiverzitetno pomembnih struktur (desno) pa se ohranja mnogo premalo.

te kraške planote. Povejmo še, da sodi kozača med evropsko pomembne vrste Nature 2000 in da je slovenska populacija ocenjena na 700–1.200 parov.

Kljub podatkom o potrjeni gnezditvi koconogega čuka na Dobrovljah na prelomu tisočletja so naši letošnji nočni popisi te vrste žal »izzveneli v prazno«. Morda se razlog skriva v nomadskem značaju te sove, v neprimernem gospodarjenju z gozdom ali pa v neugodnem letu glede hrane, kajti na naših dnevnih in nočnih terenih nismo opazili niti enega malega sesalca. Koconogi čuk je sicer pogostejši v višje ležečih gorskih gozdovih, zanj pa so znana močna nihanja v številčnosti gnezdeče populacije na določenih območjih. Po drugi strani pa je za vrhunec naših nočnih popisov nepričakovano poskrbela največja med našimi sovami – velika uharica (*Bubo bubo*), ki je nismo ciljno popisovali. Že na prvem nočnem popisu 18. februarja nas je na najnižji točki v Podvrhu, nad gradom Žovnek, ob prihodu presenetilo spontano značilno oglašanje samca. Tukaj smo njegovo oglašanje poslušali skupno štirikrat, nazadnje 30. marca, nekajkrat pa smo v okolici bližnjih Rakovelj večernemu oglašanju samca lahko prisluhnili kar z domače terase.

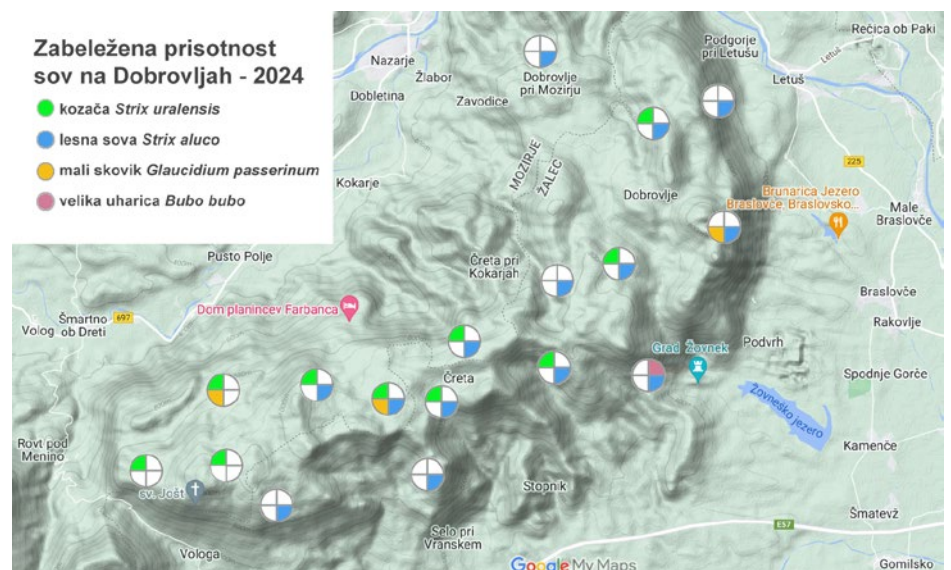
Naši dnevni tereni so bili v manjšini, namenjeni pa so bili popisu najmanjše evropske sove – malega skovika. Med našimi sovami je poseben tudi po tem, da je aktiven pretežno podnevi, ko lahko zgodaj ob zori in ob mraku z veliko srečo slišimo njegovo prepoznavno oglašanje. Malega skovika smo pričakovali na višje ležečih točkah, zato nas je izmed treh za-

beleženih popisnih točk presenetil njegov odziv tudi na dveh točkah, ki ležita pod 800 metri nadmorske višine. Na še dveh najvišje ležečih točkah na Krašici pa smo ob predvajanju posnetka oglašanja malega skovika zabeležili tudi razburjene odzive drugih manjših gozdnih ptic, med katerimi so bile najpogostejše menišček (*Periparus ater*), čopasta (*Lophophanes cristatus*) in velika sinica (*Parus major*) ter škinkavec (*Fringilla coelebs*). Takšen odziv manjših ptic, ki jih mali skovik ple ni, kaže na njegovo morebitno prisotnost na določenem območju.

Zanimivim rezultatom ob rob dodajva še, da smo med 13. 3. in 22. 3. 2024 na vseh popisnih točkah postavili tudi snemalnike zvoka AudioMoth, ki so teden dni neprekinjeno beležili spontano oglašanje sov, dru-

gih ptic in živali ter antropogene motnje. Analiza posnetkov še ni opravljena, gotovo pa bo prinesla dodatna zanimiva dognanja.

Za zaključek lahko skleneva, da so naju rezultati raziskave prijetno presenetili, saj kažejo, da predstavljajo gozdovi kraške planote Dobrovlje pomembno življenjsko okolje sov, pri čemer velja v naravovarstvenem oziru posebej izpostaviti kozačo. Žal je gospodarjenje z gozdom na Dobrovljah dokaj intenzivno, zlasti opazno je tudi pomanjkanje odmrle lesne biomase večjih dimenzij. Nekdanja gozdna rezervata, danes varovalna gozdova na Šentjoškem in Tolstem vrhu na Krašici sta lep, a po površini le majhen primer zelenega stanja gozda z vidika ohranjanja biodiverzitete. *

Rezultati raziskave sov na planoti Dobrovlje med 18. 2. in 6. 4. 2024. Popisi so potekali s poslušanjem spontanega oglašanja in s predvajanjem posnetka teritorialnega oglašanja samcev ciljnih vrst na skupno 17 popisnih točkah. Med ciljnimi vrstami nam koconogega čuka (*Aegolius funereus*) na območju ni uspelo potrditi.